

Άλλοι Τόποι / Other Places

Με το κείμενο του για τις *Ετεροτοπίες* ο Μισέλ Φουκώ, για μία ακόμη φορά, επισημαίνει την καταστατική συνθήκη της νεωτερικότητας: την απόλυτη διάκριση ανάμεσα στο «ταυτό» (το ηθικό, το λογικό και το ωραίο) και το «έτερο» (το ανήθικο, το παράλογο και το άσχημο). Οι ετεροτοπίες, σύμφωνα με τον Φουκώ, είναι οι τόποι στους οποίους εκτοπίζεται το ανήθικο, το παράλογο, και το άσχημο έτσι ώστε να αναδειχθούν ως κυρίαρχες αξιολογικές κατηγορίες της νεωτερικής κοινωνίας: το ηθικό, το λογικό και το ωραίο.

Ο τρόπος που επιτυγχάνεται αυτό, είναι μέσω της υιοθέτησης αυστηρών περιορισμών, που οργανώνουν τα υποκείμενα στο χώρο και ρυθμίζουν την κίνηση, τις δραστηριότητες και τις πράξεις τους. Οι ετεροτοπίες, υπό αυτήν την έννοια, καθ' όλη τη διάρκεια του μοντέρνου, σχετίζονται άμεσα με την επικυριαρχία των τεχνολογιών της επιτήρησης και του ελέγχου.

Συνεπώς, μέσα από τη ρύθμιση των ενορμώσεων, τη διαμόρφωση των χειρονομιών και την κανονικοποίηση των πράξεων, οι ετεροτοπίες αποτελούν ουσιαστικό μηχανισμό για τη διαμόρφωση της σύγχρονης ταυτότητας.

Όσο όμως ο εκτοπισμός του «έτερου» από το διαυγή δημόσιο χώρο της πόλης, καθίσταται η πρωταρχική επιδίωξη της νεωτερικότητας, τόσο περισσότερο, στις πιο σκοτεινές πτυχώσεις της πόλης, εμφανίζονται ετεροτοπίες για να «στοιχειώσουν» το συλλογικό της υποσυνείδητο.

Δεν είναι τυχαίο, ότι τη στιγμή της πιο δυναμικής εμφάνισης της νεωτερικότητας, οι αρχιτέκτονες του μοντέρνου αναδεικνύουν σε συλλογικό του *de force* το όμορφο, το λειτουργικό και το λογικό, που κρυβεται στον *πουρισμό του Μου και του Λευκού*, στη *διαφάνεια του πανοπτικού* βλέμματος και στον *ορθολογικό κάρναβαλ*, ενώ στον αντίποδα τους οι σουρεαλιστές στρέφουν το βλέμμα τους στην απόλαυση του υψηλού (*sublime*), που πηγάζει από το *άμορφο*, το *απαγορευμένο*, το *απεχθές*, το *παράλογο*, το *λαβυρινθώδες* και το *σκοτεινό*.

Αυτήν την ικανότητα της ετεροτοπίας «να δείχνει και να ονοματίζει, να απεικονίζει και να λέει, να αναπαράγει και να αρθρώνει, να μιμείται και να σημαίνει», θέλει να μελετήσει αυτή η έκθεση, έτσι ώστε να εντοπίσει τους τρόπους με τους οποίους, οι ετεροτοπίες καταφέρνουν να συστήνουν τόπους όπου ο χρόνος, τα έθιμα και οι συμβάσεις της κυρίαρχης κουλτούρας, στη χειρότερη περίπτωση επικυρώνονται ή στην καλύτερη ακυρώνονται.

Η Έκθεση

Για την έκθεση *Άλλοι Τόποι* επιλέχθηκαν 10 ετεροτοπίες: το Στρατόπεδο, το Νοσοκομείο, το Σχολείο, η Φυλακή, το Νεκροταφείο, τα Λουτρά, το Πάρκο, ο Οίκος Ανοχής, το Γυμναστήριο, το Θέρετρο.

Συγκεντρώθηκε υλικό (φωτογραφίες, σχέδια, μαρτυρίες) από 10 αντίστοιχες ετεροτοπίες της Θεσσαλονίκης, οι οποίες, εδώ και καιρό, βρίσκονται σε μερική ή ολική αχρησία. Το πρωτογενές αυτό υλικό παραδόθηκε σε μία ομάδα 20 συμμετεχόντων (10 αρχιτέκτονες + 10 καλλιτέχνες).

Η εκκίνηση του project πήρε τη μορφή ενός διήμερου εντατικού εργαστηρίου (19-20 Μαρτίου) με συζητήσεις, παρουσιάσεις, επιτόπου επισκέψεις και καταγραφές. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου σχηματίστηκαν ομάδες των δύο ατόμων (1 αρχιτέκτονας + 1 καλλιτέχνης) και σε κάθε ομάδα ανατέθηκε μία από τις 10 ετεροτοπίες.

Ζητήθηκε από τις ομάδες των συμμετεχόντων να παράγουν, υπό την μορφή σχεδίων, μακετών, βίντεο, εγκαταστάσεων, performance, φωτογραφιών, ήχων, χαρτών, διαγραμμάτων, κειμένων, και σκίτσων, 10 νέες ετεροτοπίες για μία πόλη 2 εκατομμυρίων κατοίκων.

Από την πρώτη στιγμή, η πρόθεση του επιμελητή ήταν η έμφαση να δοθεί πάνω στις εγκάρσιες συνδέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στις διαφορετικές προσεγγίσεις, στα διαφορετικά πεδία ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων όπως επίσης και στις διαφορετικές ετεροτοπίες, που καταλαμβάνουν πολύ διαφορετικές περιοχές στο χώρο και στο χρόνο της πόλης.

Οι 10 επιμέρους ετεροτοπίες που παρουσιάζονται στο Κτίριο των Ψυγείων του Ο.Λ.Ο., σε *συνθήκες βαθιάς κατάψυξης για να διατηρούνται φρέσκες*, αποτελούν συγχρονικές παρουσιάσεις πολλαπλών ιδεών, αντικειμένων, αναπαραστάσεων, και πρακτικών. Ενώ, η σύνθεση των 10 ετεροτοπιών, που οργανώνει τον διαχρονικό άξονα της έκθεσης, στοχεύει στην παραγωγή μιας νέας ετεροτοπίας: ίσως μιας μελλοντικής Θεσσαλονίκης- σίγουρα πάντως μιας ονειρικής πόλης, της οποίας το μετασχηματιζόμενο τοπίο, ενδεχομένως να της επιτρέψει, να ανακαλύψει ξανά την καταστατική της συνθήκη, ως τόπο ελευθερίας των πολιτών της.

Απόστολος
Καλφόπουλος
Επιμελητής